

Сарат Артем Олександрович,
курсант 4-го курсу ННІ № 1 НАВС
Науковий керівник: Бурак М.В.,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
кримінальної поліції, кандидат
юридичних наук

НЕЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Соціальна політика є невід'ємною складовою діяльності держави, відповідальної за добробут, розвиток, безпеку та захист своїх громадян.

На рівень життя певних категорій населення (ветеранів, дітей, інвалідів, учнів тощо), окремих родин і людей впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники: регіональні, галузеві, природно-кліматичні, професійні, національно-демографічні, сімейні, індивідуальні. При цьому держава повинна забезпечувати задоволення основних потреб людини у будь-якому місці проживання. В цілях створення умов для підтримки стандарту рівня життя застосовуються і розвиваються економічні механізми, що реалізуються в рамках державної політики, політики державно-приватного партнерства, суспільно-цивільної політики. Це передбачає активну взаємодію бюджетів усіх рівнів, причому федеральний бюджет виконує функції фінансового забезпечення загальнодержавних соціальних гарантій через субсидії, субвенції, взаємні розрахунки, а трансферти і податкові пільги використовуються на рівні республік і регіонів для конкретних категорій населення [1].

Економічні механізми розробляються в науково-дослідних організаціях, проходять експериментальну апробацію і офіційно закріплюються в нормативно-законодавчих документах.

Нормативно-правове регулювання у даній сфері здійснюється відповідно до Конституції України, Сімейного кодексу України, Законів України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про соціальні послуги», постанов Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1751 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми», від 24.02.2003 р. № 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям», від 21.10.1995 р. № 848 «Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива».

Так, до основних економічних механізмів, використовуваних в даний час в соціальній сфері, відносяться: соціальні трансферти, соціальне страхування, соціальний контракт, соціальний ваучер (сертифікат), соціальна карта, соціальний аутсорсинг, корпоративна соціальна відповідальність.

Соціальні трансферти, або трансфертні платежі, являють собою цілеспрямовану операцію перерозподільного характеру, яка полягає у передачі ресурсів у грошовій і натуральній формах державними і некомерційними організаціями (професійними, релігійними, благодійними тощо) населенню, головним чином на безоплатній основі [1].

Соціальні трансферти є невід'ємною частиною політики держави в соціальній сфері. Система соціальних трансфертів являє собою одну з передумов забезпечення соціальної справедливості в суспільстві, створення і підтримки політичної стабільності.

Пріоритетним завданням державної соціальної політики сьогодні варто вважати забезпечення стабільної та якісної зайнятості, а також пом'якшення розшарування суспільства за рівнем доходу. В цьому контексті особливої уваги заслуговують

формування соціального діалогу та інституційних механізмів узгодження фінансових ресурсів для здійснення соціальної трансфертної політики із потребами соціального перерозподілу, економічною доцільністю такого вибору, а також із наданими повноваженнями і покладеними обов'язками окремих соціальних структур чи людини.

За своїм змістом соціальні трансфerti – це система грошових або натуральних виплат населенню, не пов'язаних з його участю у господарській діяльності в даний час або в минулому. Однак, складовою успішної соціальної політики соціальні стандарти стають тільки тоді коли відбувається чітке позиціонування згаданих виплат по відношенню до актуальних державних пріоритетів, а реальні механізми їх здійснення відповідають соціально консолідованій меті. На сьогоднішній день актуальним пріоритетом державної соціальної політики є досягнення оптимального балансу між необхідністю підтримати найнужденні верстви населення та подолання необґрунтованої соціальної нерівності. З цих позицій соціальні трансфerti мають розглядатися одночасно як елементом широкої політики соціального вирівнювання добробуту населення та як необхідний доданок до системи соціальних стандартів.

Завдання, які вирішуються системою соціальних трансфертів, можна розділити на кілька груп: забезпечення населення соціально значущими послугами; скорочення розриву в рівні матеріального забезпечення працюючих і непрацюючих членів суспільства, підвищення життєвого рівня різних соціальних груп населення, не залученого в трудовий процес; пом'якшення негативних зовнішніх ефектів періоду пристосування населення до умов ринку – зростання злиднів і бідності, безробіття та ін. (особливо це стосується соціальних утриманців, в яких можливості адаптації до ринкових умов багато в чому залежать від величини соціальних трансфертів); забезпечення необхідної кількості та структури відтворення трудових ресурсів [1].

На сьогоднішній день існує проблема низької дієвості соціальних трансфертів у питанні відновлення добробуту вразливих верств населення, низького ступеня їх адресності та дестимулюючого впливу на працездатне населення і низької ефективності системи соціальних пільг. При цьому, однією із найважливіших причин неефективності соціального захисту в Україні є продовження практики планування суспільних витрат на соціальний захист на основі занижених соціальних стандартів, що враховують можливості державних фінансів, а не реальну потребу в фінансуванні соціальних програм.

На жаль, поки, що в Україні відсутня стратегія перебудови політики вирівнювання загалом і використання соціальних трансфертів. Механічне збільшення частки трансфертів у структурі доходів домогосподарств не має пропорційної залежності зі ступенем нерівності в суспільстві. Стратегічна оптимальність державної політики у сфері вирівнювання добробуту населення полягає у винайдені виваженого балансу між зменшенням нерівності розподілу доходів населення, забезпечення найбільш нужденних на певному рівні гарантованого доходу, а також збереження достатніх стимулів до самозабезпечення та високопродуктивної праці. Якщо обґрунтування формули та механізмів подібного виваженого балансу є завданням науки, все ж таки його фактична реалізація залишається завданням практичної політики. Провідними інструментами такої політики мають бути формування ефективної платформи соціального та наукового діалогу задля обґрунтування формули збалансування; вдосконалення системи соціальних стандартів у сфері регулювання доходів населення, інтеграція елементів макро та мікро перерозподільної державної політики у єдину систему; забезпечення нових можливостей продуктивної зайнятості населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соціальні трансфerti як основний елемент соціального вимірювання добробуту населення України: URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/transferty-2efaa.pdf>